

ARAŞTIRMA

KULAK BURUN BOĞAZ ALERJİSİ HASTALIKLARI ALANINDA NE DURUMDAYIZ?

Dr. Bülent TOPUZ¹ , Dr. Cüneyt Orhan KARA¹ , Dr. Salih ÇANAĞÇIOĞLU² , Dr. Kıvanç GÜNHAN³ , Dr. Berna USLU COŞKUN⁴ , Dr. Erol KELEŞ⁵ , Dr. Emine Elif ALTUNTAŞ⁶

¹Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi, KBB, Denizli, Türkiye ²İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, KBB, İstanbul, Türkiye ³Manisa Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi, KBB, Manisa, Türkiye ⁴SBU Şişli Etfal Hastanesi KBB Kliniği, KBB, İstanbul, Türkiye ⁵Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi, KBB, Elazığ, Türkiye ⁶Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi, KBB, Sivas, Türkiye

ÖZET

Amaç; Alerjik hastalıklar Kulak Burun Boğaz ve Baş Boyun Cerrahisi Uzmanlık eğitiminin en önemli başlıklarından birisidir. KBB uzman hekimlerinin konuya ilgilerinin giderek azaldığı gözlenmektedir. Bu durumun sebepleri bilinmemektedir. Bu çalışmada gelişmelerin ve sorunların saptanması, çözüm önerileri sunulması amacıyla KBB Alerjik hastalıklardaki durumun belgelenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem; Bu makalede 41. Ulusal KBB-BBC kongresindeki oturumdaki konuşmalardan elde edilen veriler geliştirilerek, KBB’da alerjik hastalıklar alanındaki durum dökümanite edilmiştir.

Bulgular; 1999 yılında “Otolarengolojik Alerji Derneği” kurulmuştur. 1978 yılında başlayan, epidermal deri testi ve immünoterapi uygulamaları, 2000’li yıllarda ivme kazanmıştır. 2013 yılında KBB uzman hekimlerinin epidermal deri testi ve immünoterapi hizmetlerinin SGK tarafından ödenmediği gerekçesi ile hastane idarecileri tarafından engellenmesi, konuyla ilgili uygulamaları sekteye uğratmıştır. KBB-BBC Uzmanlık eğitimi çekirdek programında alerjik hastalıklarla ilgili yeterli sayıda başlık yer almaktadır. Tüm Ulusal KBB ve rinoloji kongrelerinde alerjik hastalıklarla ilgili çeşitli sayıda ve konuda oturumlar yapıldığı görülmektedir. Günümüze kadar KBB’da alerjik hastalıklar konusunda ülkemizde 6 kitap basılmıştır. 2018 yılından beri alerji ve rinoloji konusunda çevrim içi yayın yapan, uluslararası bir dergi yayınlanmaktadır.

Sonuç; KBB uzman hekimlerinin alerjik hastalıklar konusuna ilgisini çekecek yeni stratejiler geliştirilmelidir. KBB alanında alerji uygulamalarıyla ilgili değişim ve ortaya çıkan sorunlar düzenli olarak değerlendirilmelidir. Ortaya çıkan sorunlara alerji ile aktif ilgilenen KBB uzman hekimleri tarafından ortak çözümler geliştirilmelidir.

Anahtar Sözcükler: Alerji, alerjik rinit, bağlam, otorhinolarenoloji uzmanlık eğitimi

HOW ARE WE IN THE FIELD OF OTORHINOLARYNGOLOGIC ALLERGIC DISEASES?

SUMMARY

Objective: Allergic diseases are one of the most important topics of Otorhinolaryngology (ORL) specialty training. Recently ORL specialists are less interested in this subject.

In this study, we aimed to document the context of otolaryngologic allergic diseases in order to identify developments and problems and offer solutions.

Material and Method; In this article, data from the speeches obtained in the session at the 41st Turkish Ear, Nose, and Throat and Head and Neck Surgery Congress were extracted and the situation in the field of allergic diseases in ORL was documented.

Results: "The Turkish Society of Otolaryngic Allergy " was established in 1999. The epidermal skin test and immunotherapy practices, which are started to be applied in 1978, gained momentum in the 2000s. In 2013, ORL specialist stopped to perform the epidermal skin test and immunotherapy because the relevant practices had been disrupted not to be paid by the Turkish social security institution. The ORL residency training core program includes numerous topics related to allergic diseases. It is observed that all national ORL and rhinology congresses have sessions on a variety of issues and subjects related to allergic diseases. To date, 6 books have been published in Turkey about allergic diseases in ORL. Since 2018, an international journal has been regularly publishing online about allergy and rhinology.

Conclusion: New strategies should be developed to regain ORL physicians’ interest in allergic diseases. Changes and arising problems with otolaryngologic allergy practise should be evaluated regularly. Joint solutions should be developed by ORL specialists who are actively interested in allergies to emerging problems.

Keywords: Allergy, allergic rhinitis, context, otorhinolaryngology training

İletişim kurulacak yazar: Dr. Cüneyt Orhan KARA,
Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi, KBB, Denizli, Türkiye, E-mail:
cokara@yahoo.com

Gönderilme tarihi: 09 Nisan 2020, revizyonun gönderildiği
tarih: 08 Haziran 2020, yayın için kabul edilme tarihi: 08 Haziran 2020

Kaynak gösterimi Topuz B., Kara C. O. Çanakçıoğlu S.,
Günhan K., Uslu Coşkun B. Keleş E., Altuntaş E. E. Kulak Burun Boğaz
Alerjisi Hastalıkları Alanında Ne Durumdayız?. KBB-Forum
2020;19(2):161-168

GİRİŞ

Kongrelerde kulak burun boğaz (KBB) alerjik hastalıklar oturumlarında, daha çok yeni gelişmeler hakkında teorik sunumlar yapılmaktadır. Ülkemizde KBB alanındaki alerji ve alerjik rinit eğitim ve uygulama sorunları tartışılmamaktadır. Bu eksikliği tamamlamak için 41. Türk Ulusal KBB-BBC Kongresindeki “KBB uzmanlık Eğitiminde Alerjinin Rolü”

başlıklı oturumda ülkemizdeki KBB uzmanlık eğitiminde alerjik rinit uygulamalarıyla ilgili mevcut durumun değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Bu yazıda da oturum sonuçlarının, ek kaynaklardan da elde edilen verilerle genişletilerek gelecekteki çalışmalar için temel olacak şekilde, KBB Alerjik hastalıklardaki mevcut durumun belgelenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM VE GEREÇLER

41. Türk Ulusal KBB-BBC Kongresinde, “KBB uzmanlık Eğitiminde Alerjinin Rolü” başlıklı oturum için konu başlıkları belirlenmiştir. Bu konular, alerji konusunda aktif çalışmalar yapan, konuda deneyimli KBB uzmanları tarafından araştırılmış ve elde edilen sonuçlar oturumda sunulmuştur. Konu başlıkları ve konuşmacıların listesi bulgular bölümünde yer almaktadır. Başlıklar oturum başkanının önerisi ve konuşmacıların katılımıyla belirlenmiştir. Başlıklar belirlenirken konunun farklı açılardan değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Konuşmacılardan kendi deneyimlerini paylaşımları, konuşma başlıklarını eleştirel bakış açısıyla değerlendirmeleri ve çözüm önerileri getirmeleri istenmiştir. Konuşmacıların izniyle oturum video kayıtları alınmış, oturum sonrası konuşmacılardan konuşma özetlerini ve konuşma slaytlarını göndermeleri istenmiştir.

Araştırmada program değerlendirme metodolojisi kullanılmış, bağlamın değerlendirilmesi amaçlanmıştır¹. Bu araştırmada oturumdaki konuşmacıların izni ile, konuşmaların video kayıtları, sunumların slaytları ve konuşmacıların oturum sonrası gönderdikleri yazılı metinler kullanılmıştır. Tüm bu materyaller araştırmacılar (BT, COK) tarafından incelenerek oturumdaki başlıklar özetlenmiştir. Oturumda yer almayan ve eksikliği fark edilen noktalara da tartışmada yer verilmiştir. Elde edilen veriler tartışılmış ve geleceğe yönelik stratejik önerilerde bulunulmuştur. Tüm makale tamamlandıktan sonra kontrol etmeleri ve düzeltme istekleri için konuşmacılara gönderilmiştir. Konuşmacılar ilk iki araştırmacıdan sonra oturumdaki konuştukları sırayla yazar olarak yer almışlardır. Pamukkale Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan onay alınmıştır (60116787-020/24686)

BULGULAR

Konuşmacıların konuşma başlıkları ve sunumları aşağıda özetlenmiştir;

Prof Dr Bülent Topuz; Moderatör

1997 yılında başladığım alerjik rinit çalışmalarım ve birikimim gerek ulusal KBB, gerekse ulusal Rinoloji kongre düzenleyicileri tarafından dikkate alınmış ve bu toplantılarda moderatör olarak görevlendirmeler yapılmıştır. Moderatörü olduğum bu toplantılarda dikkatimi çeken bir konu şudur ki, görev verdiğim panelistlerin kendi tecrübelerini aktarmalarını özellikle istememe rağmen sunumlarında literatür bilgisini tercih etmektedirler. Bunu bir tercihten ziyade zorunluluk olduğunu ifade etmek durumundayım. Maalesef alerjik rinit panellerindeki konuşmacılarımız genelde bu konu ile bizzat ilgilenmeyi bırakmış panelistlerden oluşmaktadır. Buradan da alerji konusunda uygulama yapan, deneyimlerini artırmaya devam eden yeterli sayıda eğiticinin olmadığı gibi bir sonuç ortaya çıkmaktadır.

KBB uzmanlarının alerjiye olan ilgi kaybının nedenlerinden birisi de KBB hekimlerinin subkutan immünoterapi ve epidermal deri testi test yapmalarının 2010 Sağlık Uygulama Tebliği ile ödeme kapsamı dışına alınmış olmasıdır². Bu tebliğ 2013 yılına kadar dikkate alınmamış, muayene ücretinin içinde değerlendirilen, bedeli ödenmeyen düz grafi, tam kan vb tetkik isteklerinde olduğu gibi, KBB uzman hekimleri epidermal deri testi yapmaya devam etmişlerdir. 2013 yılında, kurum idarecileri bu tebliğe dayanarak, ülke çapında KBB kliniklerinin test yapma imkanlarını yasaklama yoluna gitmiştir. Bu tavrın bir sonucu olarak KBB uzman hekimlerinin alerji polikliniği yapma konusundaki hevesleri kırılmış ve KBB klinikleri bu alandan çekilmişlerdir. Sorumlusu olduğum PAÜ KBB kliniği, bu yasağa direnmiş ve idareyi mahkemeye vermiştir. İdari mahkeme 2014 yılında hekimlik sanatının icra edilmesinin engellenemeyeceğinden hareketle, bedelini kendisi ödeyen hastalar için bu hizmetin verilmesinin yasaklanmasının doğru olmadığına karar vermiştir (T.C. Denizli İdari Mahkemesi Esas No; 2014/325, Karar No; 2014/1312). 2016 Sağlık Uygulama Tebliğinde epidermal deri testi ödeme kapsamına alınmıştır³. Ancak üç yıllık kesintinin klinikler üzerinde yaptığı travma kalıcı hale gelmiştir. 2013 öncesi 55 olan epidermal

deri testi uygulayan klinik sayısı günümüzde 15 kliniğe kadar azalmıştır.

Moderatörü olduğum bu oturumda alerjik rinit paneli, kongre organizatörlerinin desteği ile alerjik rinit tanısı ve tedavisinde Türkiye'deki KBB klinikleri olarak nerede olduğumuzu tartışmaya ayrılmıştır. Bu yazı ile de oturum sonuçlarının gelecekteki çalışmalar için kaynak olacak şekilde dökümanite edilmesi amaçlanmıştır.

Prof Salih Çanakçıoğlu; Türkiye'de KBB alerji eğitiminin tarihsel süreci

"KBB uzman hekimlerinin alerji ile ilgili ilk çalışması 1953 yılında Dr Erdoğan Konuk tarafından yapılmış, 1986'ya kadar geçen 33 yıllık sürede yayın, uzmanlık tezi ve kitap toplam 15 adettir. Epidermal deri testi ve immunoterapi uygulamaları 1978'de başlamıştır. 2010 yılı itibarıyla 31 KBB kliniği epidermal deri testi ve 13 KBB kliniği de immunoterapi uygulamaları yapmaktaydı.

1999'da, KBB hekimliğinde alerjik hastalıkların tanısı, tedavisi ve klinik çalışmaların akademik standartlarda yapılabilmesini sağlamak, bu bilgileri paylaşmak ve bunların topluma doğru bir şekilde yansımaları amaçlayan Otolarengolojik Alerji Derneği'nin kuruluşuna öncülük ettim ve aktif olarak varlığını sürdürdüğü 2009 yılına kadar başkanlığını yaptım. Bu 10 yıllık sürenin içinde Türkiye'nin dört bir tarafında ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde iki kongre, 10 eğitim semineri, iki kurs sığdırıldı. Dernek, otolarengolojik alerji'nin üst ihtisas olması için bir rapor hazırladı. Rapor Sağlık Bakanlığında yetkili birimlere ulaştırıldı. Ulusal dernekten gelen olumsuz görüş üzerine bu çabalar sonuçlanmadı. Otolarengolojik alerji KBB Uzmanlığında üst ihtisas olmalıdır"

Prof Dr Kıvanç Günhan; Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) KBB disiplini içinde alerji eğitiminin yeri

ABD Mezuniyet Sonrası Tıp Eğitimi Yeterlilik Kurulu,

1. Alerji ve immünoloji konusunda teorik bilgi bakımından yeterlilik,

2. Alerji testlerinin yorumlanmasında yeterlilik,

3. Alerjik ve immünolojik hastalıkların oluşturduğu veya etkilendiği cerrahi (preoperatif dahil) ve cerrahi olmayan tedavi ve uygulamalar konusunda yeterlilik,

4. Yeterliliğin bir sertifika sınavı ile standardizasyonu için uygulamalar yapmaktadır. Ayrıca bu uygulamaların sonuçları konusunda da bilimsel çalışmalara önderlik yaparak etkinliği bilimsel ölçümlerle değerlendirmektedir⁴

Mabry'nin 2006 yılındaki yayınında asistanların %62'sinin alerji eğitimini artırmak istediği ve %50'sinin kendisini alerji konusunda yetersiz hissettiği belirtilmektedir. Önceleri asistanların alerji eğitim ve uygulamalarında yetersiz hissettikleri saptanırken, son yıllarda bu durumun olumlu yönde değiştiği bildirilmektedir^{5,6,7}

KBB uzmanlığından sonra bir KBB kliniğinde alerji yan dal uzmanlığı yapan ABD'li hekimler, aldıkları eğitimler sayesinde inhalan ve inhalan olmayan alerjilerle (gıda, penisilin, arı alerjisi ile aspirin desensitizasyonu) güvenle ilgilendiklerini bildirmektedirler. Tedavide immunoterapi endikasyonu koyduklarında çoğunlukla SCIT ve nadiren SLIT ile oral tablet uyguladıkları görülmektedir. Kendilerini yeterli hissetme süresi ise eğitime başladıktan sonra yaklaşık 6 yıldır. Alerji eğitiminde en önemli eğitim kaynağı olarak etkinlik sırasına göre; KBB Alerji Derneği, Amerikan KBB Derneği, Amerikan KBB Yeterlilik Bord'u ve en son sırada ise asistan eğitimi aldıkları kurum olarak bildirilmiştir. Asistan eğitim düzeyine bilimsel bakışla aktif düzenlemelerle çok önem verdiği görülen ABD'de bile alerji konusundaki eğitimde, dernek eğitim faaliyetleri çok büyük önem arz etmektedir^{6,8}.

Avrupa Birliği ülkelerinde de durum farklı değildir. Fransa'da 2008'de yapılan bir çalışmada KBB asistanları anlamlı bir oranda alerji konusunda yeterli eğitimi alamadıklarını belirtmişlerdir. Ancak 2018 yılında bu oranın yükseldiği ve 6 yıllık uğraşı sonunda eğitim ve uygulama seviyesinde artış olduğu bildirilmektedir. Avrupa Birliği Tıp Uzmanları Birliği tarafından onaylanan, 2018 yılı KBB-BBC asistan eğitim karnesi incelendiğinde alerji eğitiminin, temel bilgi alanları (odyoloji, vestibüler, fonyatri, onkoloji, plastik ve

rekonstrüktif gibi) arasında kabul edildiği görülmektedir⁹. Avrupalı meslektaşlarımız, asistanlık eğitimleri sırasında alerjoloji alanında teorik bilgi, laboratuvar tanısı (RAST ile spesifik IgE düzeyi gibi in vitro testler, Prick ve provokasyon) ve tedavi (immünoterapi dahil) ile takip konularında bilgilenmekte ve de bu alanlarda yetkili ve sorumlu sayılmaktadırlar⁹.

Prof Dr Berna Uslu Coşkun; Alerji laboratuvarı kurma ve işletme sorunları

Alerji, alerjik rinit nedeni ile Kulak Burun Boğaz Hastalıklarını, astım nedeni ile Göğüs Hastalıklarını, Pediatriyi, İç hastalıklarını; Egzema gibi alerjik kökenli cilt hastalıklarında ise Dermatoloji Kliniklerini ve ayrıca Allergologları da ilgilendiren çok geniş bir yelpazededir.

Hastanelerde genelde her klinik kendi alerji polikliniğini açmakta ve hastane yönetiminden poliklinik odası yanında, odanın donatılması ile ilgili demirbaş eşyaların yanı sıra alerji kitleri solüsyonları ve onların saklanması için buzdolabı, anafilaksi ile ilgili acil çantası ve oksijen gibi talepleri olmaktadır. Halbuki alerji multidisipliner bir hastalıktır. Bu konu ile ilgilenen branşların her birinden oluşan konseyler olsa ve tek bir poliklinikle bu daha kolay ve daha az maliyetle halledilebilir. Bir göğüs doktoru alerjik riniti nasıl tedavi edemez ise Kulak Burun Boğaz doktoru da astımı tedavi etmemelidir.

Alerji ile ilgilenen bir Kulak Burun Boğaz doktoru olarak aslında en büyük zorluklardan biri olarak sağlık uygulama tebliğinde epidermal deri testi testin tarafımızdan yapılmasına izin verilip sonra çıkarılmasıdır.

Bir diğer önemli konu immünoterapi firmalarının ülkemizden çekilmesidir. Epidermal deri test solüsyonu aldığımız firmadan aşı bulamıyoruz. Aşı hastalarımızın bir kısmının tedavisi aşı temin edemediğimiz için yarıda kalmıştır. Şu an aşı endikasyonu koyduğumuz hastalara dahi aşı firması bulunmadığı için ya da olanlarında aşı profili çok kısıtlı olduğu için tedavi edememekteyiz.

Bu durumda hem bizlere, hem de derneğimize çok işler düştüğü kanısındayım.”

Prof Dr Erol Keleş; KBB okullarında ve UÇEP’de alerji eğitiminin yeri

“Türk KBB-BBC Uzmanlık Çekirdek Eğitim Programında (UÇEP/2012); asistan uzman hekimlerin bu program doğrultusunda eğitilmeleri, nesnel ölçütlerle izlenmeleri, değerlendirilmeleri ve eğitimin sürekli geliştirilmesi hedeflenmektedir¹⁰.

UÇEP, KBB-BBC uzmanlık eğitimi için edinilmesi gereken «mutlak gerekli» kuramsal bilgiler ile girişim ve uygulama becerilerini ve bunların hangi yöntemlerle edinileceğini kapsamaktadır. Uzmanlık çekirdek eğitim programı klinik yetkinlikleri olara “Rinoloji” başlığı altında alerjik rinit ile ilgili olarak 11 başlık yer almaktadır. Uzmanlık Çekirdek eğitim programında girişimsel etkinliklerinde ise yine “Rinoloji” başlığı altında alerjik rinit ile ilgili olarak 5 başlık yer almaktadır¹¹. Ülkemizde gerek üniversite gerek ise eğitim hastanelerinde, Kulak Burun Boğaz uzmanlık çekirdek eğitim programında ayrıntılı olarak yer alan alerjik rinit ile ilgili olarak eğitim konusunda ciddi sıkıntılar olduğu, panelde yer alan panelistler ve salonda yer alan dinleyiciler tarafından dile getirilmiştir. Uzmanlık çekirdek eğitim programının tüm KBB-BBC kliniklerinde uygulanması gerektiği tartışmaya açık bir durum değildir.

Önerim, KBB ve BBC Uzmanlık çekirdek eğitim programında yer alan, Alerjik Rinit ile ilgili olan başlıkların uygulanması konusunda sıkıntılı olarak tartışılması, tartışma sonrası ortaya çıkan sonuçların paylaşılması ve gerekli hassasiyetin gösterilmesidir.

Kulak Burun Boğaz ve Baş Boyun Cerrahisi Derneği bünyesinde yer alan KBB Okulları 2012 yılından itibaren aktif olarak eğitim programları uygulamaktadır. KBB Okulları bünyesinde 5 alt branş okulu yer almaktadır. Okulların yıllık eğitim müfredatı ilgili okul başkanlığı tarafından hazırlanmaktadır.

Önerim, KBB-BBC Derneği Yönetim Kurulu tarafından KBB Okullar Başkanlığına UÇEP’e uyulması konusunda gerekli hassasiyetin gösterilmesi yazılı olarak uyarılmalıdır. Bu önerim aslında KBB Okulları Yönetmeliği ile çok açık bir şekilde ortaya konulmuş bir konudur.

Prof Dr Elif Emine Altuntaş; Ulusal KBBBC Kongrelerindeki alerjik hastalıklarla ilgili oturumlar ve yayınlanmış kitaplar

Ulusal KBBBC Bugüne kadar yapılmış olan 40 Ulusal Türk Kulak Burun Boğaz ve Baş Boyun Cerrahisi ve 13 Türk Rinoloji Kongreleri incelendiğinde hemen hemen her kongrede alerji

konusunda bir veya birden fazla oturum ve kurs etkinliklerinin yapıldığı saptanmıştır.

Kaynak kitapları değerlendirdiğimizde temel KBB kitaplarında alerji ile ilgili başlıklar yer aldığı görülmüştür. Sadece “alerjik rinit”le ilgili kitapların listesi ise Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1. KBB alanında yayınlanmış “Alerjik hastalıklar ve alerjik rinit” başlığını temel alan kitaplar.

*Kitabın aslına ulaşılammıştır.

-
- Alerjik rinit ve burun polibi Süheyl Eğilmez 1966 (el kitabı)*
 - Kulak Burun Boğaz’da Alerjik Hastalıklar Editörler; Harun Doğru, Bülent Topuz, 2001
 - KBB Uygulamasında Alerji (Temel Klavuz) King H.C., Mabry R.L., Mabry C.S. Çevirenler; Övünç Günhan, Kıvanç Günhan, Nobel Kitabevi, 2001; İzmir
 - Alerjik Rinosinüzitler Metin Önerci, Türkiye eğitim ve sağlık vakfı yayınları, 2002
 - Alerjik rinit’in farkına varmak, Cemal Cingi, Sürekli eğitim derneği yayınları, 2012;İstanbul
 - Türkiye Alerjik Rinit Tanı ve Tedavi Klavuzu Editörler Ecevit C, Haberal Can İ, Özcan M. 2019.
-

Tablo 2. Alerjik KBB Hastalıkları alanında KBB Uzman hekimlerinin geliştirmesi gereken hedef önerileridir

-
- Türk KBBBBC Derneği altında alerjik rinit çalışma grupları oluşturulmalı ve aktif çalışmaları sağlanmalıdır.
 - KBB Alerjik hastalıklar konusunda güncel eğitim materyalleri hazırlanmalıdır.
 - Epidermal deri testi yapılan KBB klinik sayısı artırılmalıdır. Yeni kurulan alerji laboratuvarları çalışma grupları tarafından desteklenmelidir.
 - KBB Uzman hekimlerinin immünoterapi yapabilmesi desteklenmeli, SGK tarafından ödenmesi için çalışmalar yapılmalıdır.
 - KBB Uzman hekimleri için spesifik IgE laboratuvar testlerinin SGK tarafından ödenmesini için çalışmalar yapılmalıdır.
-

TARTIŞMA

Çanakcıoğlu'nun sunumundan öğrendiğimize göre ülkemizde KBB alanındaki alerji hastalıkları konusundaki çalışmalar 1950'lerde başlamıştır. Bu oturumda 70 yıllık süreçte konuyla ilgili yapılanlar ve günümüzdeki son durum tasvir edilmiştir. Belli bir amaç için dernek kurmak, konuyla ilgilenenleri bu dernek altında toplamak ve istenen amaçlar için daha güçlü bir grup oluşturmak tıp alanında da en sık kullanılan yöntemlerden birisidir. 1994 yılında Çanakcıoğlu, Kalyoncu ve Sapan tarafından "Otolarengolojik alerji grubu" kurulmuştur. Takiben 1999 yılında ise İstanbul'da "Otorinolarengolojik Alerji Derneği" kurulmuştur. Derneğin amacı "Türk kulak burun boğaz hekimliğinde alerjik hastalıkların tanı, tedavi ve klinik çalışmaların akademik standartlarda yapılabilmesini sağlamak, bu bilgileri paylaşmak ve bunların topluma doğru bir şekilde yansımaları amaçlamak" olarak belirlenmiştir. Bu dernek 2010 yılına kadar KBB alanında alerjik rinit konusunda teorik ve uygulamalı düzenli toplantılar yapmışlardır. Günümüzde KBB alanındaki alerjik hastalıklarla ilgili sorunları çözmek için bir dernek çatısı altında çalışmak iyi bir başlangıç olabilir. Daha hızlı alternatif bir çözüm olarak da Türk KBBBC derneği altında çalışma grupları oluşturulabilir. Önemli olan bilimin ışığında KBB'cılar için alanın geliştirilmesi, konuyla ilgili değişikliklerde ve ortaya çıkan sorunlarda daha etkin çözümler bulunmasıdır. Konuşmacılardan Coşkun'da gelecekteki yapılacak çalışmalar için dernekten destek almanın önemini vurgulamıştır. KBB uzmanlarının tekrar epidermal deri testi yapma hakkının kazanılmasında da konuyla ilgili meslektaşlarımızın ve derneklerin etkisi büyüktür.

Sürekli değişim değiştirilemez bir gerçektir. Ancak değişim süreçleri her zaman beklentilerimize uygun olmamakta, KBB uzmanları olarak alerji konusunda aktif çalıştığımız alanlar bile kayıp edilebilmektedir. Konuşmacılardan Topuz'un da belirttiği gibi KBB'cılar için alerji alanındaki en travmatik olay, 2013 tarihindeki SGK uygulamasıdır.

Tarihsel olarak bakıldığında Çanakcıoğlu'nun sunumundan 2010 yılında 13 klinikte immünoterapi çalışması yapıldığı ve 31 KBB kliniğinde ise epidermal deri testi yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu veriler 2000'li yıllarda KBB uzman hekimlerinin alerjik kbb hastalıklarının tedavisinde ne kadar aktif olduklarının bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Ancak KBB kliniklerinde 2013 yılında epidermal deri testi uygulamaları SGK tarafından ödenmemeye başlamıştır². Bu tarihten itibaren KBB klinikleri epidermal deri testi uygulamaları ve laboratuvar incelemeleri konusunda proje desteği gibi farklı çözümler geliştirmek zorunda kalmışlardır. 2016 yılında ise KBB uzman hekimlerinin belirli sayıda epidermal deri testi yapma hakkı tekrar kazanılmıştır³. Bu olaylar 2000'li yıllarda ivme kazanmış "KBB Alerji" konusunda duraklamaya yol açmıştır. KBB uzmanlarının sadece epidermal deri testi değil, konuyla ilgili tüm laboratuvar tetkiklerini isteyebilmeleri, immünoterapi yapabilme yetkisi alınması için çalışmalar yapılmalıdır.

Gelişmiş ülkelerdeki KBB Alerji programları ülkemizdeki KBB alanındaki gelişmeler için yol gösterici olabilir. Konuşmacılardan Günhan, ABD ve Avrupa'daki KBB Alerji eğitimini sunmuştur. ABD KBB eğitiminde alerji konusuna önem verildiği ve alerjinin KBB uzmanlık eğitimi sonrası yan dal olarak yer aldığı öğrenilmiştir. Bu hekimler alerji konusunda her tür tanı ve tedaviyi uygulayabilmektedirler. Avrupa da ise KBB eğitiminde alerji konusuna giderek daha fazla önem verildiği ve eğitim sürecinde de temel bilgi alanları içinde yer almaktadır. KBB uzmanlık eğitimlerinde de daha yoğun bir alerji eğitimi verilmektedir¹¹.

Çanakcıoğlu'nun kongredeki sunumundaki verilere bakılırsa 2010 yılı itibariyle epidermal deri testi ve immünoterapi yapan KBB kliniklerinin oldukça çok sayıda olduğu anlaşılmaktadır. Günümüzde ise KBB kliniklerindeki aktif çalışan alerji laboratuvarı sayısı giderek azalmaktadır. Bu konu KBB alanındaki en önemli sorunlardan birisidir. Coşkun konuşmasında, alerjinin farklı bilim dallarını ilgilendiren bir konu olduğunu ve multidisipliner bir alerji laboratuvarları kurulup

KBB uzman hekimlerine de bu laboratuvarlarda çalışılmasını önermiştir. Bu konu da alerji laboratuvarları konusunda tartışılması gereken bir noktadır. Yapılması gereken en önemli iş, KBB kliniklerindeki aktif alerji laboratuvarlarının sayısının artırılmasıdır. Yeni kurulan klinikler alerji laboratuvarının nasıl kurulacağını ve işletebileceğini bilemeyebilirler. KBB kliniklerinde Alerji laboratuvarlarının açılması teşvik edilmelidir. Oluşturulacak çalışma grupları, bu konuda aktif rol alabilecekleri stratejiler geliştirmelidir.

Alerji laboratuvarıyla ilgili en önemli sorunlardan birisi de, laboratuvarlar için test ve aşı malzemesi sağlayan şirketlerin düzenli olarak yeterli malzeme temin edememeleridir. Sektördeki bu sorunlar da araştırılmalı ve çözümlenmesine yardımcı olunmalıdır.

Konuşmacılardan Keleş KBB alerji başlığının eğitim müfredatındaki yerini incelemiştir. Aslında KBB’da alerjik hastalıklarla ilgili başlıklar ilk hazırlanmış olan, KBB Uzmanlık çekirdek programında da yer almaktadır¹⁰. Daha sonraki yıllarda TUK tarafından düzenlenen KBB Uzmanlık eğitiminde alerjik rinitle ilgili temel öğrenme başlıkları daha spesifik olarak tanımlanmıştır. Bunlar teorik bilgi yanında, en önemlisi KBB uzmanının epidermal deri testi yapabilme ve değerlendirme becerisinin de yeterli olmasını gerektirmektedir¹¹. Teorik başlıklar Kulak Burun Boğaz ve Baş Boyun Cerrahisi Uzmanlık Eğitimi kaynak kitap 1 ve 2’de başlangıç seviyesinde yer almaktadır. KBB Uzmanlık öğrencileri bu kaynaklardan temel bilgilere ulaşabilirler¹²⁻¹³. Ancak beceri hedefleri ve eğitimi ise tartışmaya açık bir konudur. Her eğitim kurumunda alerji laboratuvarının olmadığı bilindiği bir ortamda yeni yetişen KBB uzmanlık öğrencilerinin epidermal deri test becerilerini nasıl kazanabilecekleri de konuyla ilgili belirsiz başlıklardan birisidir. TUK tarafından önerilen KBB Uzmanlık çekirdek programına göre tüm KBB Uzmanlık öğrencilerine alerji laboratuvarında epidermal deri testi test yapma ve değerlendirme becerisi kazandırılmalıdır¹¹. Bu süreçte uzmanlık öğrencilerinin eğitimciler tarafından izlenip, “İşlem Becerilerinin Doğrudan Gözlemi” yapılarak öğrencinin yeterliğe ulaştığı belgelenmelidir¹⁴ Sonuçta KBB

uzmanlık eğitiminde KBB alerjik hastalıkları ile ilgili temel konular yer almaktadır.

Türk Ulusal KBBBBC kongreleri ve Rinoloji kongre programları incelendiğinde KBB alerjik hastalıklarının göz ardı edilmediği, her kongrede çok sayıda oturumlar ve kurslar yapıldığı görülmektedir. Ancak bu durum KBB uzman hekimlerinin konuya ilgilerinin azalmasını engelleyememiştir. Bu konuda kongrelerdeki etkinliklerin amacı ve şeklinin değiştirilmesi, daha çekici hale getirilmesi konusunda çalışmalar yapılmalıdır. Her Ulusal KBBBBC kongresinde bir oturum da KBB Alerji hastalıklarındaki “uygulama sorunlarına” ayrılmalıdır.

Eğitim kaynakları da teknolojik gelişmelere paralel değişse bile kitaplar halen eğitim için en geçerli kaynaklardan birisidir. Ülkemizde yayınlanmış KBB alanındaki genel kitaplarda alerjik rinitle ilgili bölümler yer almaktadır. Ancak günümüze kadar KBB alanında “Alerjik hastalıklar ve alerjik rinit” konusunda altı kitap yayınlandığı görülmektedir (Tablo 1). Bu kitapların hedef kitlesi birbirlerinden farklı olmakla birlikte KBB alerjik hastalıklar konusuna ilgili olduğu görülmektedir. Konuyla ilgili ulaşabildiğimiz ilk kitap Süheyl Eğilmez’den tarafından yazılmış olan, 1966 yılına ait “Alerjik rinit ve burun polipi” el kitabıdır. Kitabın orijinal basılı haline ulaşamadığı için kaynaklarda yer verilmemiştir. Sonraki 3 kitap ise 2000’li yılların başlarında basılmıştır¹⁵⁻¹⁷. Kitapları basım tarihleri bile KBB alerjik hastalıklarına algideki değişimin bir göstergesi olabilir. İzleyen yıllarda ise 2012 ve 2019 yıllarında iki kitap basılmıştır^{18,19}. 2019 yılında basılan kitap, daha farklı bir bakış açısıyla yazılmış olan “Türkiye Alerjik Rinit Tanı ve Tedavi Klavuzu”dur¹⁹. Bu rehber alandaki en güncel, Türkçe kaynak kitaptır. Önümüzdeki yıllarda ihtiyaçlar doğrultusunda KBB alerji konusuna spesifik, eğitim amaçlı kitap ve e-öğrenme materyalleri üretilmelidir. Konuyla ilgili örnek eğitim stratejileri geliştirilmelidir²⁰.

KBB Alerjik hastalıkları alanındaki sorunlar ve öneriler Tablo 2’de özetlenmiştir.

Ülkemizde alerji konusundaki en önemli güncel gelişmelerden birisi de “European Journal

of Rhinology and Allergy” dergisidir. Dergi Prof Dr Metin Önerci editörlüğünde kurulmuş olup, İngilizce olarak, çevrim içi yayınlanmakta olan uluslararası bir dergidir²¹. Bu dergi ülkemizdeki KBB alanında, gelecekte yapılacak olan alerji konusundaki çalışmalar için de motive edici bir faktör olabilir.

Bu araştırmanın sınırlılıkları; Araştırmadaki veriler, oturumdaki konuşmacılar ve araştırmacılar tarafından ulaşılabilen kaynaklardan elde edilmiştir. Bu kaynaklardan ulaşılamayan, ülkemizde KBB alerji hastalıkları ile ilgilenen diğer KBB uzman hekimlerinin çalışmaları bu yazıda yer almamış olabilir. Ulaşamadığımız çalışmalar varsa bu makaleye cevap olarak yazılmasını veya bu konuda başka araştırmalar yapılmasını öneririz. Bu şekilde amaçladığımız dökümantasyon tamamlanacaktır.

SONUÇ

Bu makalede 41. Türk Ulusal KBBBC kongresindeki oturumdan elde edilen veriler geliştirilerek, KBB’da alerjik hastalıklar alanındaki durum dökümanite edilmiş ve sorunlar için çözüm önerileri yapılmıştır. KBB alanında alerji uygulamalarıyla ilgili değişim ve ortaya çıkan sorunlar düzenli olarak değerlendirilmeli, sorunlara alerji ile aktif ilgilenen KBB uzman hekimleri tarafından ortak çözüm önerileri geliştirilmelidir.

KAYNAKLAR

1. Turan S. Program Değerlendirmede Bağlam, Girdi, Süreç, Ürün (Context, Input, Process, Product-CIPP) Modeli. In: Şenol Y, ed. Tıp ve Sağlık Bilimlerinde Program Geliştirme ve Değerlendirme, Türkiye Klinikleri Tıp Eğitimi. 2017;21-6.
2. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/03/20100325M1.htm> (bkz.ek 8)
3. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/10/20161007.htm>
4. Alexander D, Thrasher M, Hujhley B, Woodworth BA, Carroll W, Willig JH, Cho DY. Gamification as a tool for resident education in otolaryngology: a pilot study. *Laryngoscope* 2019;129:358-361.
5. Marple BF. American Academy of otolaryngic allergy CME report: allergy; scope of knowledge. *Otolaryngol Head Neck Surg.* 2007;136:8-10.
6. Franzese CB. The current status of allergy training in otolaryngology residency programs. *Curr Opin Otolaryngol Head Neck Surg.* 2012;20:205-8.
7. Bailey SE, Franzese C, Lin S. Allergy education in otolaryngology residency: A survey of program directors and

8. residents. *International Forum of Allergy & Rhinology.* 2014; 4: No.104-9.
9. Oker N, Escabasse V, Coste A, Albers AE. ORL residency in France: satisfaction and training quality in 2013. *Eur Ann ORL HNS.* 2015;132:327-332
10. Logbook Oto-Rhino-Laryngology-Head and Neck Surgery (resivion 2018) Training Programme <http://www.ebeorlhns.org/gestor/upload/LOGBOOK%20RE VISED%20FINAL%202018.pdf> Mart 2020’de ulaşılmıştır.
11. <https://www.kbb.org.tr/menu/ucep-28/> Mart 2020’de ulaşılmıştır.
12. <https://www.kbb.org.tr/Custom/Upload/Document/Uzmanlik-Egitimi-Karnesi-Kullanim-Rehberi-201921594926.pdf/> Mart 2020’de ulaşılmıştır.
13. Kulak Burun Boğaz ve Baş Boyun Cerrahisi Uzmanlık Eğitimi. Editörler; Kiroğlu M, Yiğit Ö, Keleş E, Kara CO, Alkan Z. İstanbul: Logos yayıncılık, 2018 <https://www.kbb.org.tr/belgeler-uzmanlik-egitimi-kitablari-13>
14. Kulak Burun Boğaz ve Baş Boyun Cerrahisi Uzmanlık Eğitimi. Editörler; Yiğit Ö, Kara CO, Alkan Z. İstanbul: Logos yayıncılık, 2019 <https://www.kbb.org.tr/belgeler-uzmanlik-egitimi-kitablari-15>
15. Kara CO, Mengi E, Tümkaya F, Topuz B, Ardıç FN. Direct Observation of Procedural Skills in Otorhinolaryngology Training. *Turk Arch Otorhinolaryngol* 2018; 56: 7-14
16. Kulak Burun Boğaz’da Alerjik Hastalıklar Editörler; Harun Doğru, Bülent Topuz, Isparta: Kendi yayınları, 2001
17. KBB Uygulamasında Alerji Günhan Ö, Günhan K, İstanbul: Nobel Kitabevi, 2001
18. Alerjik Rinosinüzitler Metin Önerci, Ankara: Türkiye eğitim ve sağlık vakfı yayınları, 2002
19. Alerjik rinit’in farkına varmak, Cemal Cingi, İstanbul: Sürekli eğitim derneği yayınları, 2012
20. Türkiye Alerjik Rinit Tanı ve Tedavi Klavuzu Editörler Ecevit C, Haberal Can İ, Özcan M. 2019.
21. Kara CO, Mengi E, Topuz B. Alerjik Rinit Kursu; KBB Uzmanlık Eğitiminde Ters Yüz Sınıf Uygulaması KBB-Forum 2020;19(1):1-8
22. <https://eurjrhinol.org/> Mart 2020’de ulaşılmıştır.